

Døre og porte

Typer
Vedligehold

J

Hoveddørene tilpasser sig på traditionelvis husets arkitektur og stilart. Frem til midten af 1900-tallet blev døre udført som håndværksmæssige mesterværker med udsøgte profileringer, udskæringer, bemalinger mv. Mange originale hoveddøre i barok, rokoko, Louis Seize, klassicistisk eller historicistisk stil byder stadig folk velkommen til deres hjem i Aabenraa.

Originale og historiske døre skal altid bevares, idet døren passer til husets stil og er både historisk og arkitektonisk korrekt. De gamle døre er desuden fremstillet i god kvalitet og holder sig derfor godt. Utætheder, rådskader, malingsafskalninger eller andet tilskyndes altid repareret så dørene kan blive perfekt igen. En gammel dør kan (desværre) aldrig laves på ny i hverken samme håndværksmæssige- eller materiale-mæssige gode kvalitet. Hvis en original hoveddør er gået tabt, kan en ny der matcher husets stil dog med fordel udføres af en snedker. Der kan findes inspiration i byens mange smukke og velbevarede døre, og måske kan der på arkiv findes billeder, der viser husets oprindelige hoveddør.

Hoveddøren kan være udformet som en enkeltør eller en dobbeltdør med eller uden overvindue. Dens farver, detaljer, indfatninger, profileringer, detaljering mv. er vigtig for det samlede udtryk. Dørene sidder oftest dybt i murværket, idet de traditionelt blev monteret på indersiden i en stolpekarm. Således var døren beskyttet mod vejr og vind. En firkantet dør kan således fint være placeret bag en buet indgangsportal/buet stik.

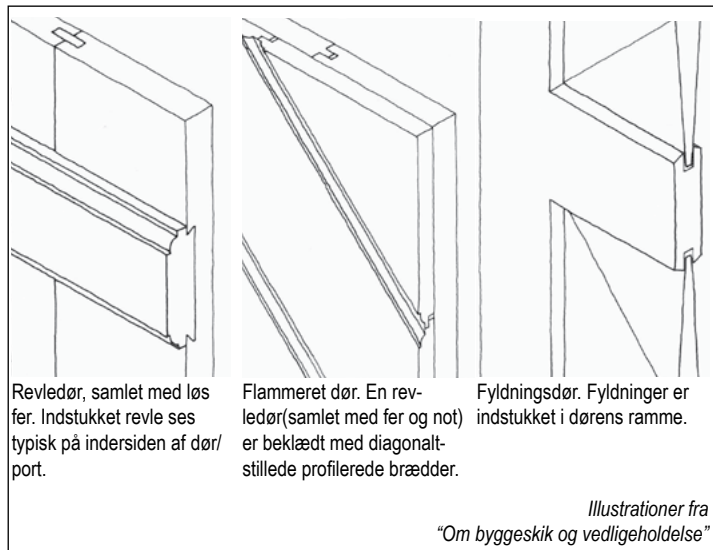
Over dørene ses forskellige udformninger af overvinduer. Vinduet skaffede lys til forstuen. Der ses mange typer overvinduer i byen. Nogle er enkelte og smalle, andre er prydede af detaljeret sprosseværk. Dette træk er især typisk for rokoko døre, mens Louis Seize dørene ofte har guirlander og medaljonmotiver. Klassicismens og senklassicismens overvinduer er typisk tredelte, mens de i historicismen bliver todelte og hele overvinduer. Det ses også at dørene har fået ruder i øverste fyldning.

Typer

De ældste typer af døre er simple revledøre. De kan være todelte (revlehalvdøre) og ses brugt gennem historien som sekundære døre i baghuse mm. Der er enkelte eksempler i byen på hoveddøre udført som revledøre. Dørene har brede planker udadtil, der er samlet med indstukne revle på indersiden og hængt på stolpekarmen med håndsmedede beslag og hængsler.

Fra ca. 1650-1700 og igen fra ca. 1880-1920 laves døre der består af revledøre, der på ydersiden er pålagt profilerede brædder i vinkel-mønster. Disse døre kaldes flammerede døre. Denne type ses dog ikke så meget i Aabenraa, da fyldningsdøre i barok, rokoko og Louis Seize er dominerende i byen fra ca. 1700-1850. Fyldningerne kan være glatte, men er ofte fremstående og dekorerede, hvilket giver døren karakter.

Kendetegnende for Aabenraa er de mange bevarede tofløjede hoveddøre med en gående og en "fast" del, som holdes fast med skudrigler i top og bund. Fra begyndelsen af 1700-tallet udføres dørene fortsat som tofløjede, men det gående parti blev bredere ved at opsætte to slaglister med håndtaget imellem.

Gildegade 5. Nyere men traditionelt udført todelte revledør med smedede båndhængsler med bukkehorn.

Slotsgade 29, 1770. Fyldningsdør med svungne profiler og sirligt udskåret overvindue.

Nybro 14, Louis Seize dør med pilastermotiv på dørløjerne. Overvindue med guirlande og medaljon.

Nybro 12. Historicistisk dør med stort overvindue og glas i dørløjerne.

Døre og porte

Typer
Vedligehold

J

På revledøre benyttes båndhængsler og på fyldningsdøre benyttes bukkehornsbeslag eller indstukne hængsler. Beslag mv. kan istandsættes ved fagfolk som smede (båndhængsler mv.) og gørtlere (originale greb).

Porte og luger

Porte er traditionelt udført som revleporte.

Oftentimes er der for lettere færdsel indsat døre i portene. Et fint og praktisk træk som ikke bør glemmes ved evt. fornyelse eller udskiftning.

Portene er spændt sammen med tværgående indstukne revler og bæres af båndhængsler. Båndhængslerne er hængt på stabler, der ofte er indmurede i murværket. Gamle båndhængsler bør bevares, de kan istandsættes ved rustafrensning, behandling med jernmønje og maling (efter 1 år). Er hængslerne skæve kan en smed rette dem op. Er det nødvendigt at bruge nye hængsler bør de udføres i kopi.

Vedligeholdelse

Den løbende vedligeholdelse omfatter oftest opretning af dørblade, sammenlimning af sprækkede fyldninger samt maling.

Deciderede reparationer er oftest forekommende i bundrammer og karm, idet disse dele er særligt udsat for slagregn og opsprøjt fra veje.

Rådskadede dele kan med fordel udskiftes ved udlusninger af gammelt træ med nyt i samme træsort, dimensioner og profileringer. Samlinger på nyt og gammelt træ skal altid udføres skråt, så vand ledes bort fra samlinger.

Dørrammerne er typisk tappet, slidset og dyvlede sammen. Ved reparation udbores dyvlerne, og tap, bryst og taphul renses, hvorefter rammen atter kan samles.

Fyldninger kan repareres ved at indsætte trækiler i de større revner. Der bør ikke anvendes krydsfiner, MDF- eller spånplader til reparation af fyldninger, da det er fremmede materialer i de bevaringsværdige døre. Pladematerialernes overflader vil ligeledes skille sig væsentligt ud ved overfladebehandling og patinering.

Det er vigtigt, at sikre at porte og døre har drypnæser ved terræn, så vand føres hurtigt væk.

Nyt træ og blottet træ hvor maling er afrenset, bør behandles med rå linolie, som en vandafvisende imprægnering, inden delene samles. Mere om maling og overfladebehandling på særskilt vejledningsark.

Slotsgade 24. Bred port med adgangsdør i midten. Hvis revleporte slår revner kan man påsætte lister over revnerne.

Storegade 24. Tofløjet port med adgangsdør i ene portfløj

Skibbrogade 8. Tofløjet port med adgangsdør i ene portfløj

Ramsherred 45c. Mindre port/luge med udvendige stabler og båndhængsler.

Slotsgade 31. Tofløjet port med adgangsdør i den ene portfløj. Bemærk portoverligger i tømmer og de fint affasede hjørner i murværket.